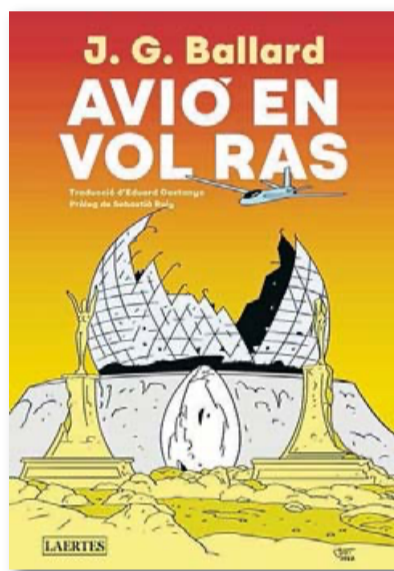

Crítica

Opinió

El llibre de la setmana

La fi del món s'amaga a Empuriabrava

AVIÓ EN VOL RAS

J.G. Ballard

Laertes

Traducció d'Eduard

Castanyo

264 pàg. / 20 €

En una entrevista, l'escriptor britànic J. G. Ballard (1930-2009) declarava: "El més difícil de tot és escriure sobre el present ocult". No volia preveure el futur, ni capbussar-se en el passat, sinó que furgava en els signes del present, com un sensesostre remenant la ferralla, per trobar-hi claus d'explicació dels mons que ens habiten. Proposant-s'ho o no, si algun escriptor ha estat capaç de preveure escenaris de futur és Ballard, el descriptor per excel·lència de mons desertitzats, paisatges de somni, zones catastròfiques i metròpolis abandonades. Una pandèmia global com la del covid-19 va deixar-nos imatges que s'acostaven bastant a les que ell havia imaginat i molta gent va tornar-hi, després d'un temps en el qual no se l'havia llegit tant. Potser és aquest el motiu que ha empès l'editorial Laertes a traduir-ne uns quants contes llargs, o potser no, però sigui com sigui, per fi podem llegir en català una mostra del Ballard més apocalíptic. Un dels encerts del recull és haver encarregat el pròleg a en Sebastià Roig, que feia anys que resseguia les

passes de l'escriptor britànic per l'Empordà. Passava estius a Roses amb la família, entre el 1970 i el 1975, estava fascinat amb la figura i l'obra de Dalí i amb els paisatges del cap de Creus, i la seva estada va coincidir amb la construcció de la urbanització d'Empuriabrava: segur que la visió d'aquells canals d'aigua envoltats de blocs i cases d'estiueig va disparar la imaginació d'un escriptor que mai no era de vacances.

Les contradiccions del capitalisme

Pels contes que s'agrupen a *Avió en vol ras* circulen desferres de cotxes i carcasses d'avions, i pilots i astronautes obsedits per tornar a volar encara que ja no quedi combustible o l'hèlice de l'avió estigui enterrada sota la sorra. També n'hi ha que tracten temes més típics de la ciència-ficció: viatges en el temps i conspiracions mundials inaudites. Però els millors són els de projecció futura catastrofista: en el que dona títol al recull, Ballard pinta una humanitat a punt d'extingir-se on els nadons neixen amb malformacions i no viuen gaire temps, i hi situa la parella protagonista, que intenta anar a la contra d'aquesta maledicció. Al costat del típic personatge masculí de Ballard, un rebel de costums tirant a tòxiques, destaca la figura femenina de la dona que s'embarassa i no vol renunciar al nadó que vindrà: l'esperança que aquest sí que sobreviui és tot el que la fa moure's.

El relat que obre el recull, força llarg, és una mena de novel·la de Ballard en miniatura: a més dels paisatges desolats i la ciutat abandonada, inclou tota una segona part en la qual els personatges principals intenten reanimar la ciutat: tot comença com una nova albadada, però les contradiccions del capitalisme no triguen a aflorar, i el que havia de ser una aventura cap a la comunió universal acaba en enfrontaments, assassinats i violència. Quin món ens espera, el desolat i recobert de sorra o l'hiperviolent? La resposta s'amaga dins del nostre present, i per descobrir-la calen més escriptors com J.G. Ballard. ↵

Això no cal dir-ho

JAVIER PÉREZ ANDÚJAR

L'autora anglesa Elizabeth Taylor. WIKIPEDIA

L'escriptora que va ser Elizabeth Taylor

Com que Elizabeth Taylor escriu des de fora del temps, la seva meravellosa novel·la *La senyora Palfrey se'n va al Claremont* (Viena Edicions, 2022) evoca una època a la qual ja no pertanyen ni els personatges, ni la mateixa escriptora, ni nosaltres, els lectors d'avui. Perquè aquest llibre va sortir publicat originalment l'any 1971, però els protagonistes són un grup de gent gran que ja no pinten res en aquell començament dels anys 70. Viuen retirats en un hotel molt digne, encara que no luxós. Més que esperar la mort, s'han amagat al Claremont esperant que la mort trigui molt a trobar-los. En aquest llibre, Taylor és una autora d'un altre temps literari, diguem-ne els anys 50. Aquest exili d'escriure des d'una altra època transmet una commovedora barreja de profunditat i tristor que batega a cada pàgina de la novel·la. És una melangia, però, plena de lucidesa i de coneixement de la vida, i llavors un s'adona que aquest devastador sentiment prové del fet que l'escriptora té raó en tot el que diu i en tot el que sent.

Entre els pocs personatges joves que hi surten, n'hi ha un que té un paper protagonista, el Ludo, el fals net de la senyora Palfrey. És cert que l'anciana també té un net autèntic, però aquest passa força de la seva àvia. L'acaparen obligacions encara més importants que visitar la pobre vella. Abans que hi hagués escriptors del jo, hi va haver escriptors del món, i de la vida. Avui ja ningú recorda Aldous Huxley, i potser tampoc William Somerset Maugham (els britànics sempre han tingut molta traça a entendre el món). La sensibilitat de l'autora anglesa era aquesta. Abans, la gent parlava d'una altra manera, comentar el que succeïa al seu voltant era tota una disciplina, i per aquesta raó també s'escribia diferent. Al canviar la vida social pels locals d'oci nocturn es va enfonsar aquesta literatura.

Un escriptor mai no farà res per ningú i, patèticament, pretén esmenar-ho escrivint

Resulta que el jove Ludo, a qui la senyora Palfrey fa passar ufanament pel seu net, és escriptor. Encara no ha publicat cap llibre, però s'esforça a escriure el primer. Aquí és on Elizabeth Taylor ens està dient que un escriptor tan sols pot ser l'escriptor que va ser. El que era quan començava, i si en aquest llibre algun personatge fa d'*alter ego* de l'autora és el Ludo. Ho veiem a la condició del jove escriptor. El Ludo estima i respecta la iaia, és clar, però inevitablement no pot estar-se de contar tot el que veu de literari en ella, encara que això resulti immoral.

Un escriptor no té sentiments propis. Els necessita tots per donar-los a les paraules. Els seus sentiments i els de tothom. Un escriptor mai no farà res per ningú i, patèticament, pretén esmenar-ho escrivint. Així és el Ludo, un noi amb bon cor, i la senyora Palfrey ho sap i creu en ell. ↵

Marina Espasa